

Гречка на сидерат

Володимир Іванишин, д-р екон. наук, професор, ректор

Подільський державний аграрно-технологічний університет

Співавтори: **Іван Шувар**, д-р с.-г. наук, **Віталій Бурдига**, канд. с.-г. наук,

Леонід Центилю, директор ТОВ «Агрофірма “Колос”», **Володимир**

Сендецький

У багатьох передових агрогосподарствах України як сидерат вирощують гречку. Науковці й господарники розповіли про перевагу цього методу.

Гречка має важливе агротехнічне значення. У зв'язку з придатністю для пізніх строків висівання та скоростиглістю вона є страховою культурою для пересівання озимини, що загинула. Її використовують для післяукісних і післяжнивних посівів, а також на зелене добриво. Гречка є добрим попередником для інших культур. Пояснюється це тим, що на площах, де її вирощують широкорядним способом, значно зменшується кількість бур'янів завдяки кількаразовим допосівним обробіткам ґрунту й міжрядним розпушуванням, а на звичайних рядкових — унаслідок пригнічення бур'янів під покривом гречки. Культури, які розміщують у сівозміні після гречки,

мають набагато кращу врожайність. Однак значний біологічний потенціал гречки в землеробській практиці фахівці використовують ще не повною мірою. Ефективним методом є вирощування гречки як сидерату.

Переваги зеленого добрива

Висів сидерату є одним з найголовніших заходів поліпшення фізичних властивостей і охорони ґрунтів. Добре розвинене коріння висіяних культур сприяє механічному розпушуванню ґрунтів, протидіє їх переущільненню технікою, зокрема, колісними знаряддями, поліпшуючи водний, повітряний і тепловий режими. Сидерати також є перепорою для негативного впливу вітрової й водної ерозій, оскільки запобігають видуванню та змиванню верхнього шару ґрунту.

Вітчизняний і закордонний досвід свідчить, що проміжну сидерацію висіванням гречки та використанням соломи й рослинних решток гречки, вирощеної на зерно, за сучасних умов ведення землеробства можна розглядати як агрозахід багатопланової дії. Його основні переваги такі:

- дозволяє утилізувати значну кількість маси органічних речовин, що мінералізується у ґрунті, елементи напіврозкладених її продуктів цілком поглинаються ґрунтовим комплексом;
- солома й рослинні рештки повторно долучаються до кругообігу мінерального й органічного живлення рослин для формування нової біомаси рослин і вирощування нового врожаю;
- солома, розкладаючись у ґрунті, не забруднює його високими концентраціями нітратного азоту, органічним фосфором і калієм, також стабільний баланс між надходженням до ґрунту та витратами елементів живлення рослинами виключає вимивання рухомих елементів і винесення їх із поверхневими водами у водойми;
- деструкція біопрепаратом сприяє розвитку фауни в ґрунті. Це веде до зростання активності бактерій, дощових черв'яків й інших живих організмів, що сприяє поліпшенню агрохімічних і фізичних властивостей ґрунту;
- сівба гречки разом із деструкцією соломи зменшує забур'яненість і поліпшує фітосанітарний стан ґрунту, зменшує засмічення посівів, а в окремих випадках і запобігає ураженню культурних рослин збудниками хвороб, що дозволяє мінімізувати внесення пестицидів, поповнити запаси органічних речовин й азоту в ґрунті та використовувати важкорозчинні сполуки фосфору з нижніх шарів ґрунту;

- окрім цього, метод дозволяє зменшити непродуктивні витрати вологи й поживних речовин завдяки послабленню процесів інфільтрації з кореневмісного шару ґрунту та підвищити коефіцієнт використання діючої речовини з добрив і хімічних меліорантів; мінімізувати процеси водної та вітрової ерозії; поліпшити агрофізичні властивості ґрунту завдяки розпушуванню його глибших шарів, а з відмиранням коренів — утворенню вертикального дренажу;
- пом'якшення ґрунтовтоми у спеціалізованих сівозмінах, надходження додаткових кормів для худоби, зменшення енергетичних і матеріальних ресурсів;
- збільшення врожайності сільськогосподарських культур і поліпшення якості продукції.

Численні дослідження свідчать про те, що спалювання соломи й післяжнивних решток є недоцільним і антиекологічним заходом, який завдає шкоди як довкіллю, так і ґрунтам. Таким чином, застосування гречки на зелене добриво та деструкція соломи сприяють ефективнішому використанню зональних агрокліматичних ресурсів. Тому в сучасному землеробстві вирощування гречки на сидерат і деструкцію слід розглядати як важливу складову енерго- й ресурсоощадних сільськогосподарських технологій.

Екологічний ефект від застосування зелених добрив проявляється у їхній здатності знезаражувати ґрунт від патогенної мікрофлори, адже внаслідок приорювання органічної маси в ґрунті зростає активність великої групи сапрофітних мікроорганізмів, які є антагоністами багатьох збудників хвороб. Особливо це актуально за сучасних умов господарювання, коли порушено чергування культур у сівозміні й частину озимих зернових культур висівають після стерньових попередників.

Досвід господарств

На основі виконаних експериментальних і виробничих досліджень розробленої й упровадженої нами технології у ПФ «Богдан і К» Івано-Франківської, корпорації «Колос ВС» Тернопільської, ТОВ «Агрофірма «Колос»» Київської та господарствах інших областей вважаємо за доцільне:

- з метою збільшення виробництва зерна та поліпшення родючості ґрунтів в Україні розширити площу посіву гречки в проміжних посівах (післяжнивно і післяжнивно) до 350–400 тис. га;

- післяукісні посіви гречки розміщувати після озимих зернових, капустяних, багаторічних трав, зібраних на зелений корм або сінаж; післяжнивні — після збирання ячменю озимого й інших зернових культур, гороху, капустяних, але не пізніше ніж 25–30 липня, а після 30 липня висівати гречку на сидерат. Післяжнивні рештки гречки на відміну від післяжнивних решток злакових культур містять більше азоту, фосфору, що сприяє поліпшенню родючості ґрунту. Тому гречка у сівозміні є добрим попередником для озимих зернових й інших культур;
- після збирання попередника здійснювати деструкцію соломи та рослинних решток біопрепаратом Вермистим-Д із мінімальною кількістю азотних добрив (8–12 кг/га) або з унесенням гноївки (5–10 т/га), або органічних добрив Біогумус (3–4 т/га), отриманих методом вермикультивування, або Біопроферм (5–6 т/га), отриманих методом біоферментації з одночасним загортанням у ґрунт на 8–12 см. Після цього висівати гречку з наступним коткуванням ґрунту. За нульового обробітку ґрунту гречку висівати безпосередньо в стерню (без здійснення деструкції) насінням, обробленим препаратом Вермимаг (6 л/га) на глибину 2–4 см;
- використовувати солому й рослинні рештки гречки на органічне добриво з використанням біодеструктора Вермистим-Д за такою схемою: до робочого розчину додають (залежно від кількості соломи й рослинних решток на гектарі) 8–12 кг/га аміачної селітри, або 10 кг карбаміду, або 10–12 кг КАС. Можна використовувати рідкі органічні добрива (гноївку), або добрива Біогумус (3–4 т/га), або Біопроферм (8–15 т/га) і загортати їх у ґрунт на глибину 10–12 см. Усі корисні мікроорганізми препарату Вермистим-Д й аборигенної мікрофлори, розмножуючись, утворюють до 4–6 т/га власної біомаси за рік, яка після відмирання стає цінним джерелом живлення для наступних мікроорганізмів і рослин;
- норма висіву насіння гречки післяукісно 2,0–2,5 млн/га схожих насінин за широкорядного способу сівби та 3,5–4,0 — за рядкового способу; за післяжнивного вирощування норму висіву збільшують на 15–20%;
- догляд за посівами включає післясходове боронування, підживлення в період до цвітіння гречки біостимулятором-добривом Вермимаг (7 л/га) у баковій суміші з карбамідом (10 кг/га);
- в органічному землеробстві вирощувати гречку на фоні мінерального удобрення лише природного походження — фосфоритного добрива й калімагу;
- в органічному землеробстві використовувати дозволені органічні добрива Біогумус, Біоактив і біопрепарати, зокрема, рідке органічне добриво-біостимулятор Вермимаг;

- для вирощування органічної гречки застосовувати органічне добриво Біопроферм зі збалансованим умістом тривалентного хрому й обприскування рослин під час вегетації регулятором росту Біохром;
- обов'язковим є вивезення бджолосімей на посіви гречки за 2–3 дні до початку цвітіння (3–4 сім'ї на 1 га).

Отже, розширення площі вирощування гречки в проміжних посівах за висівання на зерно дозволить збільшити виробництво гречки для власних потреб і на експорт, а солома й рослинні рештки гречки (за умови деструкції) забезпечать значне поліпшення родючості ґрунту й зменшать витрати на придбання пестицидів і мінеральних добрив.

Бібліографічний опис

Гречка на сидерат [Текст] / Володимир Іванишин, Іван Шувар, Віталій Бурдига [та ін.] // The Ukrainian Farmer. – 2017. - № 8 (92). – С.78-79.